

Barn og unge med ADHD

Samarbeid – Kommunikasjon – Relasjon

27.11.24

Noralf Rune Dahlen
Spesialpedagog BUP poliklinikk Orkanger

Innlegget baserer seg på:

- Erfaringer. Barn, familier, hjelpeapparatet.
- Brukerperspektivet
- Fagkunnskap
- Lovverk.

SAMARBEID

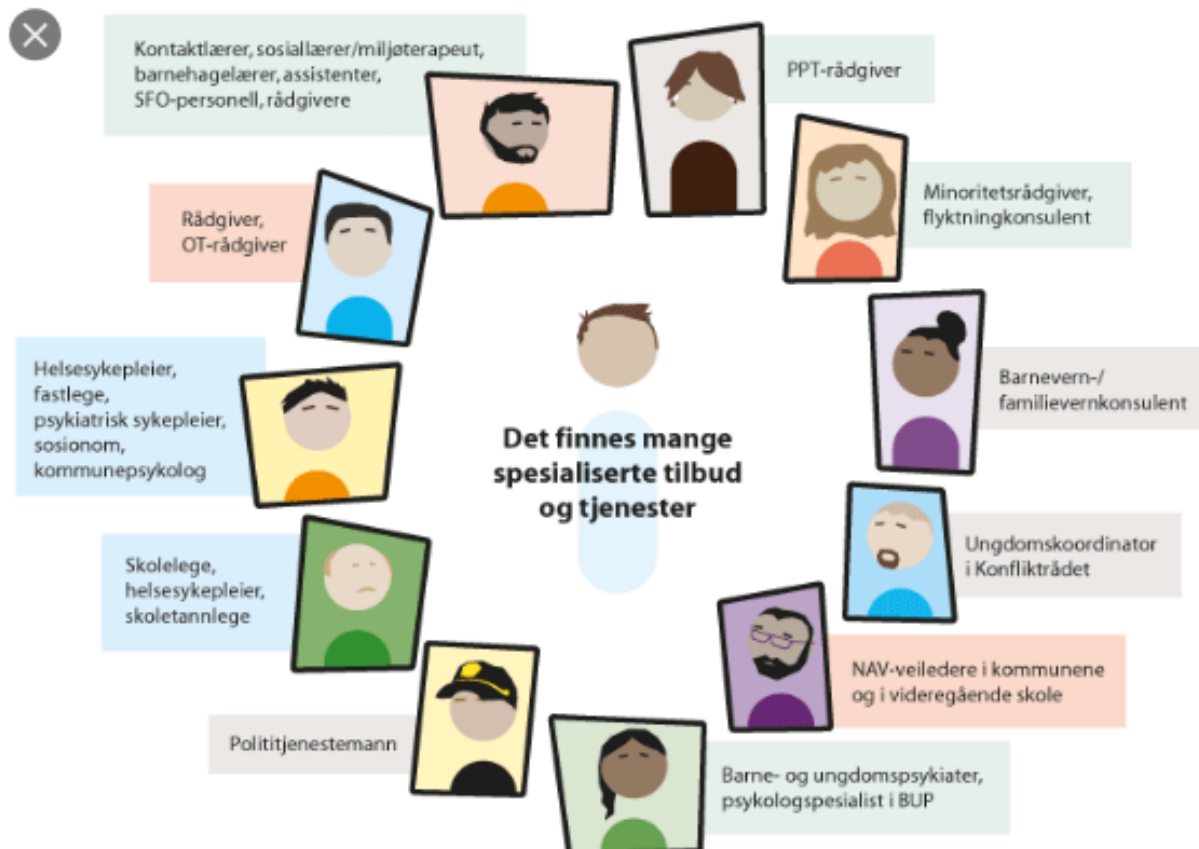
Vi kan diskutere mål og tiltak, men hvis ikke samarbeidet fungerer blir det vanskelig.

Grunnmuren i samarbeidet

- Barnets stemme og medvirkning
- Ansvaret for samarbeidet ligger hos de profesjonelle.
- Foreldre kjenner sitt barn best.
- Åpenhet, tillit og respekt.
- Lovverket, rettigheter, plikter.

Hvem deltar i samarbeidet?

Laget rundt barnet og familien.

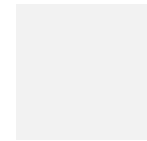

Laget rundt barnet og familien

- Barnehage/Skole/SFO sentral
- Hvem koordinerer arbeidet?
  - IPkoordinator -Forløpskordinator
- Er rollene avklart?
- Samarbeidet skal være likeverdig.

Samarbeidet hjem og barnehage/skole.

- Medvirkning og medbestemmelse.
- Hva skal det samarbeides om?
- Hvordan ivaretas barnets stemme?

Samarbeidet hjem og barnehage/skole.

- Hvilke møter trengs?
- Hvordan foregår den daglige kommunikasjonen?
- Vis forståelse for hverandres situasjon.

KOMMUNIKASJON

Vi må forstå at foreldrene er i en vanskelig situasjon og møte dem med åpenhet og respekt.

Kommunikasjon

- God kommunikasjon avgjørende for et godt samarbeid.
- Barnehagen og skolen ansvarlig for kommunikasjonen.

Kommunikasjon

- Hvem kommuniserer med hvem, om hva.
- Åpenhet og trygghet i kommunikasjonen
- Positiv vinkling.

Fjern tanker i hodet som «det må da gå an å ta seg sammen».

RELASJON

Det handler om de små møtene i hverdagen. Et smil, en takk, et nikk. Noen barn trenger det mer enn andre.

Relasjon

- Barn – nærpersion.
- Foresatte - barn – hovedkontakt/k-lærer
- Foresatte – barn –koordinator.

- Det positive med god relasjon mellom barn og lærer er udiskutabelt.
  - Trivsel, trygghet, motivasjon, skolenærvær, læring, klasse miljø, sosial kompetanse, mindre atferdsvansker, bedre psykisk helse mv.

(Drugli, 2012)

Relasjon

- En god voksenrelasjon er spesielt viktig for barn som har en utfordrende hverdag i barnehage /skole.
- Det må bygges relasjoner. Kan ikke være avhengig av «god kjemi».
- De profesjonelle har ansvaret for at relasjonen blir god.

Å skape gode relasjoner.

- Bli kjent, anerkjennelse, respekt, finn styrkene, forståelse, humor, bry seg, interesse, tro på, møte på følelser, tillit, positiv, støttende, tydelig, kunne si unnskyld.
- NB! Det må være ekte.

Rettigheter

Rettigheter er knyttet til behov, ikke diagnose.
Barnehageloven og opplæringsloven er sentral.
PPT er sakkyndig instans

§ 31. Rett til spesialpedagogisk hjelp Barnehageloven

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.

[Lov om barnehager \(barnehageloven\) - Lovdata](#)

Lov om grunnskoleopplæring og den vidaregåande opplæringa
§ 11-6 Individuelt tilrettelagt opplæring

[Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa \(opplæringslova\) - Kapittel 11 Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging - Lovdata](#)

Kapittel 12 Skolemiljøet til elevane

§12-2 Retten til et trygt og godt skolemiljø

§12- 3 Nulltoleranse og førebyggjande arbeid

[Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa \(opplæringslova\) - Kapittel 11 Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging - Lovdata](#)

Foto: Coulorbox.no

TILRETTELEGGING

Barnehageguiden

Tiltak overfor oppmerksomhetsvansker

- Gi én beskjed om gangen. Gi beskjeder når du har blikk-kontakt med barnet.
- Tilpass aktivitetens omfang, vanskelighetsgrad og lengden på økter i lek, samlingsstund, lesing, bord- og formingsaktiviteter og prosjektarbeid.
- Lag oversiktlige mål.
- Gi ekstra tid til å løse eller å bli ferdig med oppgavene i leke- og læresituasjoner.
- Bruk positiv oppmerksomhet aktivt og følg barnet tett opp.
- Bruk leker, læremidler og metoder som er motiverende å holde på med, slik som spennende leker, spill, dataspill, bøker osv.
- Bruk hyppig positive konsekvenser etter gjennomføring av oppgaver.
- Forbered barnet på det som skal skje ved å konkretisere med f.eks dagsplan med bilder.

Tiltak overfor impulsivitet og hyperaktivitet

- Overse avvikende atferd som ikke voldrer problemer for barnet eller andre.
- Tillat lett grad av uro, som småfikling, kort luftetur eller liten pause – under forutsetning av at det er avtalt på forhånd og ikke forstyrrer felles aktiviteter eller blir misbrukt.
- La barnet få muligheter for å være fysisk aktivt før stillesittende aktiviteter. Barnet kan trenge hjelp til å omstille seg til en rolig aktivitet/økt etterpå.
- Ha noen tydelige og klare regler som du vet barnet kjenner til og forstår.
- Bruk belønning for ønsket atferd og for å trene impuls kontroll.
- Bruk «learning by doing» - å lære gjennom aktiv handling.
- Skift aktivitet før barnet blir svært urolig.
- Ha et oversiktlig og godt strukturert miljø i barnehagen/avdelingen og ute.
- Reduserer ytre forstyrrelser.
- Unngå situasjoner og aktiviteter som erfaringsmessig forsterker uro og impulsivitet hos barnet.

TILTAK

	27
STRUKTUR OG FORUTSIGBARHET	28
I KLASSEROMMET	29
FRIMINUTT	32
ALTERNATIVE DAGER OG UTFLUKTER	33
LEKSER	34
SAMARBEID MED HJEMMET	35
HJELPEMIDLER	36

ST. OLAVS HOSPITAL
UNIVERSITETSSYKEHUSET I TRONDHEIM

STRUKTUR OG FORUTSIGBARHET

Struktur og forutsigbarhet er nødvendig for elever med ADHD. God struktur har til hensikt å hjelpe eleven til å gjøre så få feilvalg som mulig. Det er viktig at omgivelsene til eleven er så strukturerte at alle situasjoner foregår på en mest mulig lik måte fra gang til gang. God stabilitet og faste rutiner er et gjennomgående prinsipp for å gi eleven nødvendig oversikt, forutsigbarhet og trygghet.

Sørg for å gjennomgå timeplanen med eleven i forkant. En god dagsplan kan være avgjørende for hvordan skoledagen arter seg for mange. Det kan være behov for å gjennomgå en timedisposisjon i starten av timen, der man gjennomgår tema, mål, aktiviteter og tidsbruk. Dette innebærer klarhet i:

- TID:** Eleven må vite når ting skal skje.
STED: Eleven må vite hvor de skal være.
PERSONER: Eleven må vite hvem han/hun skal være sammen med.
AKTIVITET: Eleven må vite hva som skal skje.

Tips:

- Fjern uønskede stimuli
- Gi én beskjed av gangen, bruk få ord og vær tydelig
- Ha arbeidsoppgaver med tydelig begynnelse og tydelig slutt
- Instruer tydelig i hva som forventes når de skal løse oppgaver
- Lag oppskrifter på framgangsmåte og hjelp eleven til å avgrense oppgaver
- Gi få oppgaver av gangen – for mye tekst på arket kan virke uoverkommelig
- Ta eleven på fersken når han/hun gjør noe bra
- Gi tilstrekkelig tid. Men viktig er også korte tidsfrister
- Observer når barnet fungerer best og prøv å komme på hvorfor
- Ha tydelige og konsekvente grenser
- Fyll ut ventetid

ADHD

Kunnskap om ADHD, og hvordan ADHD kan observeres, gir mulighet for å utvikle gode tiltak for det enkelte barn. Symptomene kan forstyrre omgivelsene, og gis ofte mye oppmerksomhet i skole og hjem.

Temaside om skolefravær og ADHD, Tourettes syndrom og autisme

Les om tiltak, kartlegging og nevroutviklingsforstyrrelser.

Pedagogiske og digitale verktøy

Tidslinje	Forberedelse med kart, bilde og video	Planer og kalender	Oppskrifter
Organisering og lagring av skolearbeidet	Oversikt og struktur med tankekart	Tid og påminnelser	

Læringsressurser i denne temasiden

[Inspiration Maps](#)

[Mindomo](#)

[Book Creator temaside](#)

[iMovie – videoredigering på iOS](#)

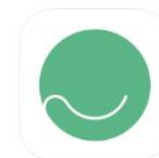
[Clips](#)

[Reminders with Voice Reminder](#)

[Vis Timer](#)

[Tiimo](#)

KURS

ADHD, Autisme og Tourettes syndrom i skolen

En praktisk konferanse om nevroutviklingsforstyrrelser i skolen.

Anders Nordahl-Hansen
Professor

Kristian Øen
Høgskolelektor,
Pedagogikk

Lisbeth Iglum Rønhovde
Spesialpedagog

Maren-Johanne Nordby
Senierrådgiver Statped

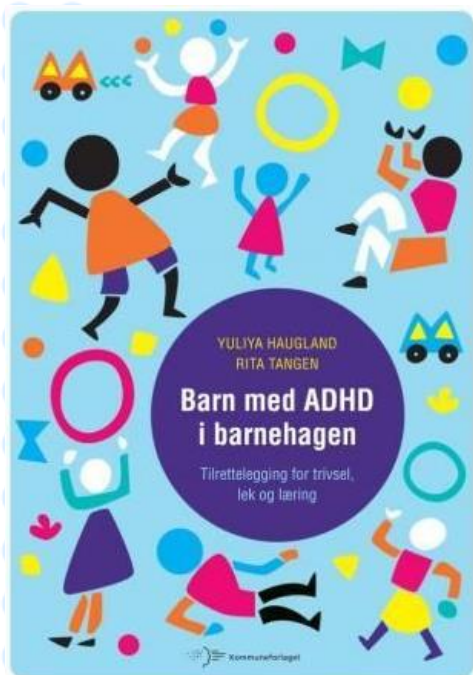

Torill Fjæran-Granum
Spesialpedagog

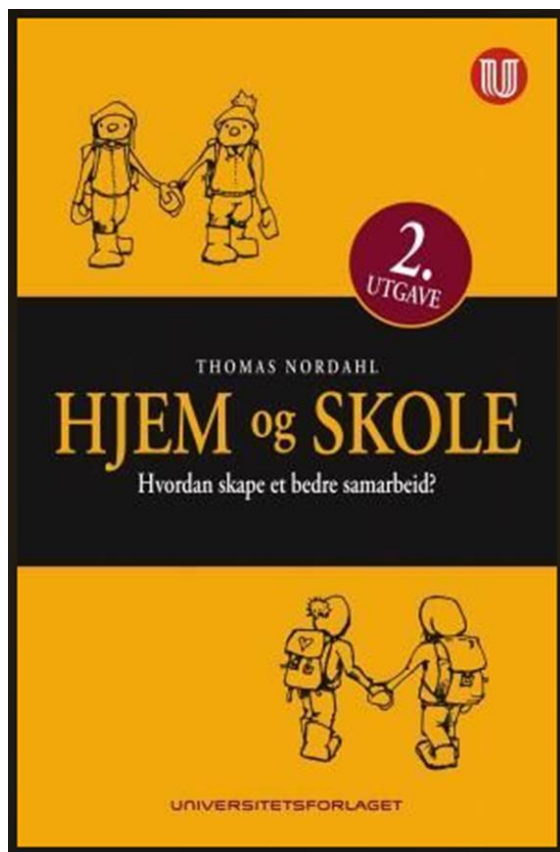

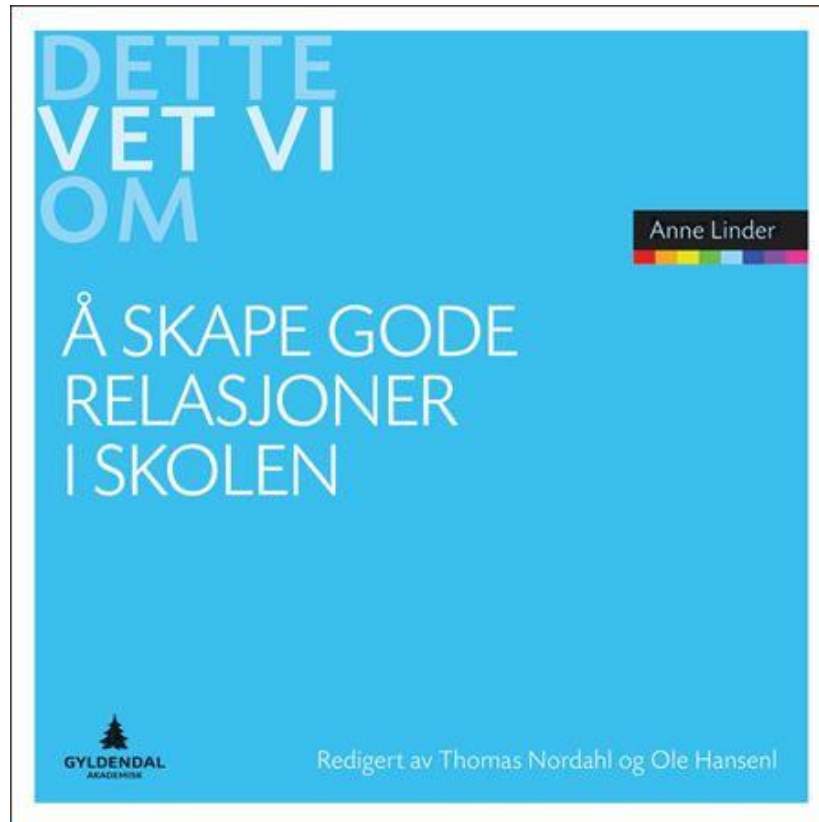
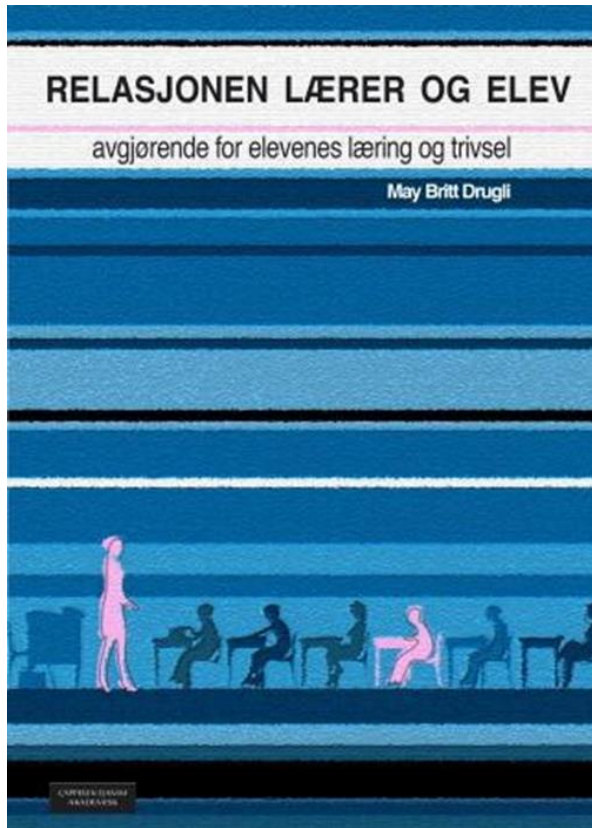
ST. OLAVS HOSPITAL
UNIVERSITETSSYKEHUSET I TRONDHEIM

BOKTIPS

TIPS

- Sett dere sammen.
- Se igjennom disse lysarkene.
- Prøt om hvordan samarbeidet, kommunikasjonen og relasjonene kan bedres/bli enda bedre.

Ha trua på at det går bra. Snakk sammen. Det meste er løsbart.

Noen lenker

- [ADHD | www.statped.no](http://www.statped.no) God nettside fra Statped om ADHD
- [ADHD Norge](#) Nettside for brukerorgansasjonen. Her finnes barnehage- og lærerguiden.
- [FUB - Et nasjonalt utvalg for foreldre med barn i barnehage \(foreldreutvalgene.no\)](http://foreldreutvalgene.no) FAU for barnehage og skole
- [HVL Open: «Hjem-skole-samarbeid når barn med ADHD er involvert» Et diskursorientert bidrag til forståelse av foreldre og læreres beskrivelser av hjem-skole-samarbeid inkludert ADHD. \(unit.no\)](#) Masteroppgave
- [ADHD - St. Olavs hospital \(stolav.no\)](http://stolav.no) Info om ADHD samlet av BUP.
- [Lov om barnehager \(barnehageloven\) – Lovdata](#) Barnehageloven
- [Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa \(opplæringslova\) – Lovdata](#) Lov og grunnskolen og den videregående opplæringa.
- [Forløpskoordinering i spesialisthelsetjenesten og kommunen – Helsedirektoratet](#) Forløpskoordinator